

Коблянська І.І. Реалізація інтегративних властивостей соціально-економічних систем з використанням логістичного підходу в управлінні. *Технології XXI сторіччя: Збірник тез за матеріалами 25-ої міжнародної науково-практичної конференції (15-20 вересня 2019 р.). Ч.2.* – Суми: СНАУ, 2019. С. 55-58.

УДК 338.24.01

Коблянська І.І., к.е.н., Сумський національний аграрний університет, м. Суми, Україна

РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРАТИВНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ З ВИКОРИСТАННЯМ ЛОГІСТИЧНОГО ПІДХОДУ В УПРАВЛІННІ

Актуальність вивчення та реалізації інтегративних властивостей соціо-економічних систем зумовлена необхідністю застосування системного підходу в управлінні, врахування якомога ширшого спектру причинно-наслідкових зв'язків при прийнятті управлінських рішень та, зрештою, обґрунтування та імплементації відповідної сукупності заходів, які сприятимуть досягненню цілей сталого розвитку підприємств, галузей, регіонів, націй та суспільства в цілому.

Застосування логістичного підходу в управлінні означає потокове трактування соціально-економічних процесів (через ідентифікацію матеріальних, інформаційних, сервісних, фінансових, соціальних, енергетичних, ресурсних потоків) з виділенням єдиної функції управління ними, яка інтегрує окремі поелементні складові. Інтеграція окремих ланок вартісного ланцюга в єдину систему відбувається шляхом формування логістичної системи та здійснюється з метою оптимізації руху потоків ресурсів, що забезпечується шляхом оцінки (і мінімізації) інтегральних, а не локальних витрат. Це дозволяє оптимізувати роботу системи в цілому, а не окремих її складових, а також забезпечити досягнення міжфункціональних компромісів [1].

Універсальність логістичного підходу дозволяє розглядати його як інструмент оптимізації будь-яких поточкових процесів, не тільки пов'язаних із основною господарською діяльністю, а й тих, що стосуються інших напрямів та сфер діяльності підприємства – соціальної, екологічної. Підтвердженням тому є формування нових напрямів наукових досліджень у логістиці, які, зокрема, стосуються діяльності у сфері раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища. Так, вирішення еколого-економічних та соціально-екологічних проблем виробництва в різних галузях господарювання можна розглядати з позицій логістичного удосконалення просторово-часової організації та оптимізації сукупного ресурсно-матеріального потоку в циклі «вдтворення природно-ресурсного потенціалу – видобуток сировини – виробництво – споживання – утилізація». При цьому особливого значення набуває розвиток коопераційних зв'язків між суб'єктами господарювання у процесі створення додаткової вартості, а також удосконалення технологій та механізмів управління господарськими системами на основі інтеграції екологічних чинників у процесі прийняття управлінських рішень. Результатом реалізації стратегії екологічно збалансованого розвитку виробничої логістичної системи є побудова «зелених» вертикально інтегрованих виробничих структур, які забезпечують координацію та кооперування постачальників, виробників та торгово-оптових посередників у єдиному процесі створення споживчої вартості на еколого-економічних засадах [1].

Сфера застосування методології логістики не обмежується галузями матеріального виробництва. Зокрема, застосування логістичного інструментарію в регулюванні процесів розвитку туристичної галузі, надає можливість збалансувати та узгодити функціональні зв'язки у ланцюгу «проектування – постачання – виробництво – розподіл – збут – постпродажне обслуговування» туристичного продукту. Це може бути досягнуто через формування логістичної системи взаємодії суб'єктів туристичного ринку, в якій туристичні оператори реалізують інтегративну функцію. Особлива роль туристичних операторів також обумовлена змістом туристичних потоків як об'єктів логістичного регулювання. Посилення

інтеграції окремих структурних елементів у ланцюгу «проекування – постачання – виробництво – розподіл – збут – постпродажне обслуговування» цілком лежить у площині формування та використання логістичних принципів та інструментів управління в галузі туризму, зокрема, концепції Управління ланцюгом поставок (Supply Chain Management, SCM). При цьому метою застосування логістичних підходів управління в сфері послуг, зокрема, туристичних, є пошук нових шляхів кардинального підвищення ефективності використання ресурсного та виробничого капіталу та забезпечення більш високої конкурентоспроможності всіх учасників інтегрованих логістичних ланцюгів, а головною метою функціонування логістичної системи є збалансування попиту та пропозиції на ринку туристичних продуктів та послуг [3].

Логістичне управління поточковими процесами забезпечує узгодження техніко-технологічних, організаційно-економічних, еколого-економічних та соціально-екологічних параметрів діяльності різних учасників матеріалоруку. Міжфункціональний та міжорганізаційний характер, а також багатогранність логістичних інструментів управління поточковими процесами дозволяють використовувати їх для комплексного вирішення соціо-еколого-економічних проблем господарювання. Так, логістичні інструменти застосовуються для управління у системі житлово-комунального обслуговування та інших систем життєзабезпечення міських територій («муніципальна» логістика, логістика міста), організації туристичної діяльності (логістика туризму), вирішення завдань ресурсозбереження та раціонального природокористування у виробничій діяльності («зелена» логістика). Зростає роль логістичного інструментарію в оптимізації роботи систем медичного обслуговування громадян і надання адміністративних послуг (суспільна логістика), удосконаленні освітніх процесів. Тим самим викривається можливість використання інструментарію логістики в регулюванні соціальних явищ та процесів [1].

Так, з використанням логістичного підходу, оцінку стану розвитку системи освіти можна здійснювати з позицій виконання її базової функції – забезпечення соціально-економічної системи трудовими ресурсами в необхідній кількості та якості (професійно-кваліфікаційного рівня), освітньої культури, у потрібному місці, у потрібний час, з найменшим рівнем суспільних витрат. Відтак вирішення існуючих в освітній сфері проблем можна розглядати з позицій формування інтегрованої системи «загальна середня – професійно-технічна – вища – післядипломна освіта – робоче місце», в якій основна увага зосереджена на конкретній особі (групі осіб, виділених відповідно до профілю навчання), відповідно до її потреб, здатностей, схильностей, вподобань. Тобто об'єктом регулювання системи управління освітою повинні бути першочергово – потоки тих, хто навчаються (зокрема, такі параметри як кількість осіб, дані щодо їх знань, результати оцінки професійної придатності, їх компетенції, рівень кваліфікації, територіальний розподіл, тривалість навчання, відповідність потребам ринку праці), а вже потім – інфраструктурне забезпечення процесу навчання (матеріально-технічна база, фінансування, атестація навчальних закладів, напрями підготовки та ліцензовані обсяги) [5].

Посилення інтегративних рис соціо-економічних систем є актуальним у регіональному масштабі. Так, для досягнення цілей сталого, екологічнобезпечного розвитку у рамках регіональної логістичної системи мають бути вирішені такі завдання: формування та розвиток оптимальної структури господарського комплексу регіону у просторі та часі; повне задоволення потреб населення у матеріальних благах та послугах належної якості; раціональне використання природних ресурсів та неперевищення допустимих меж впливу на об'єкти навколишнього природного середовища; розвиток виробничої та соціальної інфраструктури тощо. Отже, проблема забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону є також за своїм змістом логістичною, тобто може бути представлена як проблема з оптимізації поточкових процесів ресурсовикористання у просторі та часі, що має на меті збалансування процесів відтворення та споживання ресурсів у соціо-еколого-економічній системі регіону [4]. Зокрема, у контексті «циркулярної» економіки постає питання про можливість формування єдиного концептуального простору для розроблення

політики сталого розвитку регіону на основі методології індустріальної екології та логістики як наук про потоки [2]. При цьому матеріально-енергетичні потоки в регіональній системі постають у двох вимірах: з точки зору їх біофізичного змісту, а відтак і «екологічних» характеристик – токсичності, впливу на довкілля (що визначається ступенем його концентрації, обсягом надходження та місцем), а також – з позицій ролі в соціально-економічній системі, тобто цінності з точки зору споживача, вартості ресурсів, транспортних витрат, витрат поводження тощо. Логістика, зосереджуючись на «соціально-економічному» вимірі поточкових процесів та їх загальносистемній економічній оптимізації, тим самим, може виступати методологічною основою формування та реалізації політики, спрямованої на досягнення комплексу цілей сталого розвитку регіону: економічного розвитку (через мінімізацію витрат ресурсоруку та підвищення конкурентоспроможності товарів та послуг, вироблених у регіоні), соціального благополуччя та добробуту населення (через забезпечення своєчасного та в повному обсязі виробництва та постачання товарів та послуг необхідної якості з мінімальним рівнем витрат відповідно до потреб споживачів), а також – екологічних цілей – мінімізації екологічного впливу процесів виробництва та споживання у регіоні. Тим самим, логістизація економічних відносин на регіональному рівні дозволяє з інноваційних позицій забезпечити вирішення таких ключових завдань регіонального управління: вироблення оптимальної стратегії в регулюванні структурних пропорцій і матеріальних потоків суспільного виробництва; оптимізації матеріальних та пов'язаних із ними сервісних, фінансових, інформаційних потоків регіону. При цьому упровадження логістичного управління регіональним розвитком вимагає розглядати всі процеси та складові, які формують економіку регіону, як елементи регіональної логістичної системи (виробництво, закупівлі, розподіл, а також споживання та утилізацію), інтегровані в єдиному потоці руху ресурсів від первинного джерела (видобування та використання природних ресурсів) до утилізації відходів виробництва і споживання, що відображає функціональні сфери логістичного управління в регіоні [6].

Узагальнюючи вищенаведене, можна констатувати, що логістичний підхід зміщує вектор аналізу в системі управління з концентрації на окремих функціональних складових, до розгляду системи в комплексі – як єдиного інтегрованого механізму, у якому діяльність всіх функціональних ланок підпорядкована єдиній загальній меті. Це дає можливість реалізувати інтеграційні властивості соціо-економічних систем у сферах матеріального і нематеріального виробництва та різних рівнів ієрархії, сприяючи більшій ефективності управлінських процесів.

Список використаної літератури:

1. Мішенін Є.В., Коблянська І.І., Устік Т.В., Ярова І.Є. Екологоорієнтоване логістичне управління виробництвом: монографія; за наук. ред. д.е.н., проф. Є. В. Мішеніна. Суми: ТОВ «ГД «Папірус», 2013. 260 с.
2. Мишенин Е.В., Коблянская И.И. Перспективы и механизмы развития «циркулярной» экономики в глобальной среде. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2017. № 2. С.329-343.
3. Мішенін Є.В., Коблянська І.І. Логістичні орієнтири розвитку туристичного ринку України. *Механізм регулювання економіки*. 2014. № 4. С. 65 – 79.
4. Мішенін Є.В., Коблянська І.І. Логістичні основи сталого соціально-економічного розвитку регіону. *Вісник Сумського національного аграрного ун-ту: науковий журнал. Сер. «Економіка і менеджмент»*. 2014. № 5(60). С. 3-8.
5. Мишенин Е.В., Коблянская И.И. Организационно-экономические основы использования логистического подхода в управлении национальной системой образования. *Менеджмент і маркетинг інновацій*. 2015. № 4. С.105-116.
6. Mishenin Y., Koblianska I., Medvid V., Maistrenko Y. Sustainable regional development policy formation: role of industrial ecology and logistics. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*. 2018. 6(1). P. 329-341. DOI: 10.9770/jesi.2018.6.1(20)